

Бібліографія

Леся Рева

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА БІОГРАФІКА КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Стаття становить собою спробу дати огляд і своє розуміння сучасного стану української літературної біографіки як найменш висвітленої і недостатньо дослідженої наукової категорії. Простежено визначення термінів “біографістика”, “біографіка”, “літературна біографіка”.

Ключові слова: українська літературна біографіка, біографічний твір, біографія, автобіографія, автопортрет.

Lesia Reva. Ukrainian biographic literature at the turn of the 21st century

This article was written in an effort to provide a review of Ukrainian biographic literature at its present stage. Since this phenomenon is still underestimated by the literary theory, the author retraces the history of such notions as “biographistics”, “biography”, and “biographic literature”.

Key words: Ukrainian biographic literature, biographical text, biography, autobiography, self-portrait.

Біографічний твір як один із жанрів документально-художньої літератури посідає помітне місце в сучасному літературному процесі. Завдяки застосуванню нових біографічних методик створено різні види біографічної продукції: ювілейні матеріали, збірники на пошану, автобіографії, портрети-спогади, енциклопедичні та словникові статті, некрологи, генеалогічні розписи, біобібліографії, довідники тощо. Особливості біографічних творів, їх значення ставали об'єктом дослідження багатьох науковців, які різнопланово студіювали ці питання. Диференціацію біографічних та історичних творів, становлення жанрів, історію розвитку літературної біографіки розглядали Н. Дикушина [19], О. Галич [6], Л. Рева [41; 42; 43], Г. Сивокінь [47], Б. Мельничук [34], О. Дацюк [15], І. Акішніна [1] та ін.

Проблеми розвитку та функціонування художньо-документальних біографічних творів ставали предметом багатоаспектного розгляду та обговорення на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, наприклад, “Т.Г. Шевченко і світова культура” (Кримський інститут післядипломної освіти, 2005), “Фащенко́вські читання” (Одеський університет ім. І. Мечникова, 2007; “І. Нечуй-Левицький: постать і творчість” (Черкаський університет ім. Б. Хмельницького, 2008); “Микола Чернявський і світовий літературно-мистецький контекст” (Херсонський державний університет, 2008) та ін. Кожна наукова конференція, присвячена тому чи тому письменникові або літературознавцю, має на меті всебічне висвітлення життєпису митця, окремих граней його творчості. Як наслідок – видання збірників доповідей, виголошених на цих форумах.

Та попри наявність певних наукових досліджень, дотичних до означеної проблематики, вона залишається нерозробленою з погляду літературної

біографіки. Особливу увагу вчені звертали й на термінологічні визначення. В українському науковому вжитку стосовно літературної біографічної науки здебільшого використовуються такі терміни, як “біографіка” і “біографістика”. Ці поняття детально проаналізовані в монографії В. Чижка [56], яка стала не тільки ґрунтовним підсумком багаторічної праці дослідника-теоретика й практика біографістики в Україні, а й науковим доказом звільнення української науки від ідеологічних зашморгів тоталітарної доби [38].

Термін “*біографіка*” як літературна біографічна творчість і як мистецтво писати художню біографію цілком може бути прийнятним для літературознавства з його специфічними методами пізнання особистості. Але й там цей термін не однозначний. Розуміючи прикладний зміст терміна “біографіка”, не всі історики літератури користуються цією термінологією. Переважна більшість оперує поняттям “біографія” як комплексним явищем, що включає і методіку, і критику, й інтерпретацію її методів [56, 6]. Зміст поняття “*біографістика*” – дисципліни, що вивчає історію, теорію та практику історико-біографічних досліджень як галузі історичної науки, значно ширший, оскільки охоплює не лише власне біографію особистості як окремий вид наукової та художньої творчості, а й усю сукупність біографічних джерел, біографічних досліджень та різновидову біографічну продукцію [56, 6–7].

Отже, виходячи з дослідження, здійсненого В. Чижком, обидва терміни “біографіка” і “біографістика” мають право на співіснування в літературній біографістиці з дефініційним розмежуванням конкретних функціональних завдань, які стоять перед ними: біографікою та біографістикою, а саме:

“*літературна біографіка*” – прикладна дисципліна, що виконує функції вироблення наукових методів і прийомів для написання біографії – життєпису письменника чи літературознавця. Водночас цей термін вживається і як синонім назви масиву видань літературно-біографічної творчості; “*літературна біографістика*” – галузь біографічної науки, що вивчає теорію, історію і практику літературних біографічних досліджень.

Термінологічні визначення подано і в деяких довідкових виданнях:

біографістика – наукова дисципліна, що вивчає теорію, методологію, методіку, історіографію, практику та термінологічний апарат історико-біографічних досліджень, джерелознавчі проблеми біографій та різноманітні види біографічної продукції. Термін “біографістика” введений в ужиток як заміник терміна “біографіка”, який використовується в широкому сенсі для позначення літературного біографічного жанру, що охоплює художню та науково-популярну біографії [64, 295]. *Біографістика* – тип гуманітарного знання, який спирається на традицію в тексті життєвого шляху людини в конкретний історичний період [51, 7]. Ці терміни розглядаються і в інших дослідницьких працях [16; 33]. Однак серед вітчизняних теорій праця В. Чижка, на нашу думку, становить найавторитетніше джерело при визначенні термінів “біографіка” та “біографістика”.

Як і інші соціогуманітарні дисципліни, літературна біографіка має тісний зв’язок із філософським осмисленням дійсності. Філософський підхід до діяльності митця вимагає визначення взаємодії численних факторів, виокремлення головних із них, об’єктивних, які впливають на біографію. Філософія, в якій діалектика, логіка і теорія пізнання становлять єдине ціле, є загальною методологією літературної біографіки. Літературна біографіка оперує всім філософсько-методологічним арсеналом принципів і законів, зокрема, це ідея єдності історичних обставин, в яких живе письменник чи літературознавець, а також концепція предметної діяльності митця.

Важлива методологічна основа літературної біографіки – це її взаємодія з іншими дотичними до сфери літератури галузями: літературознавством, всесвітнім літературним процесом, фольклором, педагогікою, естетикою, психологією, соціологією, краєзнавством, словниково-енциклопедичною справою тощо. Увагу біографістів привертає психологія творчості, індивідуальність письменника, його психологічний портрет у момент народження того чи того твору, зв'язок літературної біографії з національним психологічним ґрунтом, гуманістичними засадами творчості письменника, який завжди намагається підтримувати духовні сили людини, продовжувати прадавню традицію художнього витлумачення українського буття [61, 93 – 108].

Відомо, що основний методологічний принцип розвитку будь-якої проблеми – це принцип історизму. Сучасна літературна біографіка розглядається в тісному взаємозв'язку з історичними реаліями часу і руху історичного та літературного процесу, а звідси – і специфічними особливостями й закономірностями розвитку біографіки та якісними її видозмінами.

Свідченням значної зацікавленості життям видатних особистостей, проблемами “історичної пам'яті” в 1960 – 1990-х роках була популярність біографічної серії “Життя славетних” (заснована 1966 р. видавництвом “Молодь”; з 1972 р. виходила під назвою “Уславлені імена”), а також багатьох позасерійних видань, у центрі яких долі відомих письменників: “Леся Українка” (1971) А. Костенка, “Євген Гребінка” (1972) О. Цибаньової, “Іван Карпенко-Карий (Тобілевич)” (1976) І. Пільгука, “Олександр Довженко” (1980) С. Плачинди, “Терен на шляху” (1980) про І. Франка П. Колесника та багато ін. Проте у зв'язку зі складними обставинами часу життєвий та творчий шлях письменників не завжди отримував об'єктивне, неупереджене висвітлення. Цьому сприяло і цькування біографістів з боку партійного керівництва.

У 1980 – початку 1990-х рр. розширюється коло історико-біографічної епіки із змалюванням життя видатних діячів. З'являються серйозні наукові дослідження, що висвітлюють маловідомі сторінки життєписів письменників. Так, у 1989 р. у видавництві “Дніпро” вийшов художньо-документальний диптих “У Вільні, городі преславнім...”, в якому розкрито “вільнюські сторінки” біографії молодого Тараса Шевченка. Збірник склали повість “Провесін над Вілією” Г. Метельського, російського письменника, який проживає у Вільнюсі, та художньо-документальне есе українського вченого А. Непокупного, написане на матеріалі багатолітніх пошуків науковця в архівах Москви, Ленінграда, Києва, Вільнюса.

Десять років життя присвятив український письменник, історик літератури, публіцист, критик О. Кониський (1836 – 1900) створенню книжки про Тараса Шевченка, яка була перевидана 1991 року [див.: 25]. Кониський – не байдужий літописець. Він критично осмислює факти на основі всіх відомих йому джерел, подає саме ті факти, котрі є виявом або чинником внутрішнього життя поета. Нині виповнюється 111 років виданню, “найвищому науковому здобутку О. Кониського і найсерйознішому дослідженню біографії Кобзаря, не лише дорядянських часів, але й донедавна” [48].

1994 року у видавництві “Мистецтво” була перевидана книжка П. Зайцева “Життя Тараса Шевченка”, що побачила світ 1955 року накладом НТШ та Бібліотеки Українознавства в Парижі, Нью-Йорку, Мюнхені – послідовне дослідження біографії Т. Шевченка в найтіснішому зв'язку з його творами [див.: 22].

Поповнилася українська біографіка творами, в яких відображено сторінки особистого життя письменників, зокрема, повість Р. Горака “Тричі мені являлася

любов”(1983), у якій на багатому фактичному матеріалі простежуються стосунки І. Франка з Ольгою Рошкевич, Юзефою Дзвонковською, Ольгою Хоружинською, повість П. Загребельного “Кларнети ніжності” (1981), де розповідається про палке юнацьке кохання П. Тичини, роман С. Тельнюка “Неодцвітаюча весно моя” (1991) про П. Тичину і його дружину.

Українська література другої половини 1990-х років ХХ ст. – це не просто література на зламі десятиліть, століть, тисячоліть, це література на зламі суспільної свідомості. Особливо чітко ці зміни відбила *автобіографічна проза*. Її автори після довгих років мовчання зважились, нарешті, на прямий, відвертий діалог із читачем, на суд і каяття, порушувалася тема людини, тема особистості (“Вертеп” і “Вертеп – 2” Р. Гром’яка, “Музей живого письменника”, або “Моя довга дорога в ринок” В. Дрозда, “В пам’яті моїй” О. Ющенко, “Прожити й розповісти” А. Дімарова...). Українській мемуаристиці, як і українському письменству взагалі, притаманні емоційно-чуттєві риси, які виявляються в тонкому ліризмі, мрійництві, одухотвореності, гармонії у ставленні до природи, повазі до особистісних інтересів. Проте не завжди автобіографічні публікації відзначалися об’єктивністю. І це дало підстави писати О. Гончару: “Біда з цими мемуаристами! Пішла просто пошесть якась на ці неправдиві ірреальні сповіді тих, хто явно перебільшує свою роль в історії, уявляючи себе не інакше як рятівником нації... Такий він підступний, цей мемуарний жанр. Ніби відбирає в людини розум, позбавляє чуття реальності...” [9, 459] .

Останні десятиліття ХХ ст. ознаменовані посиленням документального начала. Спогади, автобіографії, літературні портрети мають дедалі більшу питому вагу в літературному процесі. Особливого розвитку набуває мемуарна література, щоденникова та епістолярна творчість. Цьому сприяло повернення з небуття імен співвітчизників – забутих у складних перипетіях ХХ ст. або й ретельно замовчуваних. Відкрито легальний доступ до спадщини Д. Чижевського, М. Грушевського, С. Єфремова, Д. Донцова, Б. Лепкого... Зарубіжні українсти Ю. Шерех (Шевельов), Г. Грабович, П. Одарченко, І. Фізер, І. Качуровський знайомлять зі своїми оцінками, підходами, методиками досліджень життя та творчості літераторів.

Витравлюване в українців протягом кількох століть усвідомлення власної ідентичності в 1990-х рр. одержало стимули й перспективи розвитку, стало невідкладною потребою для самоосмислення літератури, літературознавства, біографіки, як і для історії, культури взагалі. Характеристика письменника набуває повноти, багатогранності. Авторі студій життя та творчості письменників і літературознавців наголошують на екзистенційних проблемах, органічно утверджують субстанційні основоположні начала української духовності [5, 62 – 67].

Наприкінці 1990-х років у журналі “Слово і Час” була започаткована рубрика “Автопортрет” – своєрідна творча анкета, відповідаючи на запитання якої, літературознавець, критик повідомляє факти зі своєї біографії, розкриває секрети власної творчості, висловлюється про літературний процес, свій науковий жанр. Їх близько 50, з-поміж них учених старшого покоління: Н. Кузякіної, З. Голубевої, Д. Затонського, Г. Вервеса, О. Мишанича, П. Федченка, молодших: В. Брюховецького, Г. Штоня, М. Насенка, М. Слабошпицького та ін.

Літературна біографіка останнього десятиліття ХХ ст. живе, розвивається, освоює нові імена, переосмислює відомі постаті. І цим самим вона цікава для нащадків [7, 238]. Особливого значення набуває автобіографія. Автобіографія видатного діяча – це синтез взаємодії історії та особистості. Це літературний жанр, де подається опис власного життя на підставі спогадів. Автобіографії часто наближаються чи й переплітаються з мемуарами, коли автор від

розповіді про себе переключається на розповідь про сучасників та про події, свідком яких він був. Автобіографічні матеріали відзначаються суб'єктивністю у своїх висловлюваннях до баченого й пережитого. Автобіографії – це важливе свідчення українських митців про віхи свого життя. Публікування власноруч написаних життєписів має значення і для сучасного читача, і для наступних поколінь. У цьому плані заслуговує на увагу книжка “Самі про себе: Автобіографії видатних українців XIX ст.” (під ред. Ю. Луцького, Нью-Йорк, 1989).

1993 року в часописі “Слово і Час” (№7) було оприлюднено анкету для ВАПЛІТЕ, заповнену Ю. Яновським. Це була першопублікація корпусу автобіографій, що мали ввійти до багатотомного біобібліографічного “Словника українських письменників”, підготовленого в 1920-х роках М. Плевако. У журналі “Слово і Час” (1995. – №3; №4; 1996. – №6; 1997. – №2; №9; 2000. – №1) публікуються автобіографії українських письменників “З архіву М. Плевако”, підготовлені Р. Мовчан (О. Ковіньки, Гео (Григорія) Коляди, О. Бургардта, О. Досвітнього, Д. Загула, М. Йогансена, О. Коржа та ін.). Повернено до життя й унікальний документ про трагічну “десятирічку” Остапа Вишні. 1927 року він написав “Мою автобіографію”, яка була пізніше розширена й уточнена у в'язниці, де письменник опинився наприкінці 1933 року, під назвою “Автобіографія”. 1999 року її було опубліковано в журналі “Слово і Час” (№ 12. – С. 13-19). У цьому журналі (С. 12-13) подано коментар С. Гальченка до слідчої справи №737 Остапа Вишні – “Автобіографія” Остапа Вишні (з камери №15)”, що зберігається в ЦДАГО України. Цікаву спробу осмислити власний життєвий шлях зробив С. Крижанівський – відомий поет, учений, літературознавець, 90 років життя якого вклялися в бурхливе, сповнене найвизначальніших подій і катаклізмів, драматичне XX століття [див.: 30].

Початок XXI ст. сприймається як найпотужніший вибух, що був підготовлений багатьма духовними чинниками попередніх епох. Докорінні трансформації, що сталися в науці в кінці XX ст. – початку XXI ст., пов'язані з осмисленням принципово нових горизонтів раціонального мислення, дозволили побачити в біографічному письмі потужні евристичні можливості. Біографія здатна акумулювати в собі різноманітні типи дослідницьких практик та способів викладу й порівняння різноманітних теорій “наук про людину”. І при цьому не перестає бути власне біографією, тобто життєписом особистості.

Сучасні біографічні праці складають велику розгалужену систему жанрів. Починаючи від біографічних наукових і науково-популярних досліджень, у яких на основі документальних джерел, широкого історичного матеріалу дається філософсько-літературознавчий зріз життєвого та творчого шляху українських літераторів, а також літературно-критичних праць, художніх творів – романів, повістей, оповідань, нарисів, есеїв, епістоляріїв, які знайомлять читачів з життям і творчістю українських митців.

Закономірним явищем у кінці XX – початку XXI ст. стала поява мемуарів. Упродовж останніх років упорядники й видавництва подарували читачам справжні свята зустрічі з мемуарним та епістолярним набутокм О. Барвінського, Є. Чикаленка, Б. Лепкого, Д. Донцова, А. Чайковського, І. Гнатюка [8], Л. Коваленка [24], І. Дзюби [17], Ю. Шевельова [58] та ін. Сучасній українській автобіографічній прозі притаманне також надмірне заглиблення в психоаналітичні теорії та концепції. Особливо це стосується т. зв. жіночої прози [див., напр.: 52].

Однією з прикметних тематичних особливостей літературної біографіки першого десятиліття XXI ст. стала поява біографічних матеріалів про видатних діячів минулого, зокрема про Ярослава Мудрого [54], церковного діяча

XVI – XVII ст. Іова Княгиницького [2], письменників-класиків: Г. Сковороду [39], І. Франка [14], Лесю Українку [21], А. Кримського [37] та ін. Особливо багато біографічних матеріалів вийшло на вшанування 190-ї річниці від дня народження Великого Кобзаря в книжках П. Зайцева [22], Ю. Барабаша [3], Б. Лепкого [32], П. Кралюка [29], І. Дзюби [18].

Ідучи услід за Г. Грабовичем [13], який “емоційно політизовано тлумачить поезію Т. Шевченка” [13, анот.], деякі дослідники – С. Павличко [37], Т. Гундорова [14], О. Забужко [20; 21] у своїх творах закладають основи принципово нового осмислення аналізу творчості письменника, влади міфу в українській свідомості кінця другого та початку третього тисячоліть, міфу, в якому превалює сфера почуттів.

Значним внеском до біографії великого Кобзаря стала книжка В. Шевчука “*Personae verbum*” (“Слово іпостасне”) [59], в якій ставиться питання, яке досі не досліджувалося шевченкознавством: про творення Шевченком власної унікальної універсальної картини світу та України, а в ньому життя українського народу в минулому, сучасному та майбутньому. Заперечуючи Г. Грабовичу та його однодумцям, які називають Т. Шевченка міфотворцем, В. Шевчук наголошує, що “правда” – один із незрушних постулатів його світогляду”.

Героями досліджень, спогадів, літературних портретів стають і письменники ХХ ст., зокрема, Г. Михайличенко [55], В. Симоненко [50], О. Гончар [11], В. Яворівський [63], Т. Осьмачка [4]. Поряд із науковими історико-біографічними дослідженнями українська літературна біографіка включає науково-популярні, белетризовані біографії. Наприклад, серія “Урок літератури” видавництва “Веселка”, розрахована на допомогу навчальному процесу загальноосвітніх шкіл [12; 10; 23; 55]. Отже, сучасній літературній біографії властиві різновиди – класичний життєпис, для якого притаманна орієнтація на змістовно-сміслову частину твору, і популярна біографія, в якій пріоритет надається формальній стороні організації життєпису.

Знаменним явищем стала поява значної кількості щоденникових творів, окрім паралельного перевидання щоденників минулого століття, донедавна заборонених: щоденники С. Єфремова. – 1997; О. Гончара у 3 кн. – 2002 – 2004; Марка Черемшини. – 2005 та ін. Очищувальна, сповідально-щира наснаженість та інтелектуальний потенціал цих документів буття української людини, “української душі на Голгофі двадцятого століття” і на вістрі тисячоліть, їх глибоко повчальний смисл [49]. І хоча в щоденниках персонажів і ліричних героїв небагато, записи про них мають особливе значення, оскільки письменник зі своїм внутрішнім світом, переживаннями, емоційним станом душі докладно, аналітично, своєрідно розкриває психологічні образи своїх героїв. М. Ткач у своїх “Роздумах над щоденниками Олесья Гончара” [53] зазначив, що за життя такі постаті бачаться, як високі моральні провідники нації. Своєю чесністю, відданістю, принциповістю, послідовністю й твердістю у відстоюванні прав і свобод вони згуртовують, цементують і зміцнюють народ. Щоденники як своєрідна літературна форма мають велике інформативне значення для дослідника: по-перше, що саме стає об’єктом уваги митця, і, по-друге, яке суб’єктивне ставлення до цього об’єкта виявляє письменник.

Незважаючи на байдужість держави до української літератури на зламі тисячоліть, незважаючи на появу окремих “наукоподібних” творів з примітивною мовою, нецензурщиною, засиллям іноземної лексики, що під виглядом “модерну” наступає на все те прекрасне, що невіддільне від природи художньої творчості, більшість літераторів у своїх біографічних творах спирається на розуміння синтезу традиційних національних інтелектуально-

духовних надбань з найсучаснішими здобутками світового досвіду. Творча еволюція вчених свідчить про духовне, громадянське змушення, про невичерпний порив до самооновлення, до досягнення своїх творчих і громадянських ідеалів.

Одна із жанрових форм сучасної мемуаристики – це епістолярна спадщина митця. Листи Г. Сковороди, І. Вишенського, Марка Вовчка, М. Коцюбинського, П. Грабовського, Б. Грінченка, Лесі Українки, В. Винниченка, зокрема його епістолярний діалог з Розалією Ліфшиць (1911 – 1918) // Слово і Час. – 2007. – №№ 9 – 10; 2008. – №№ 1, 3, 6; 2009 – 2, 4, 6), О. Олесья, листи до М. Коцюбинської В. Стуса, Л. Первомайського [36] виходять далеко за межі інформаційно-комунікаційного призначення. Манерою свого письма вони наближені до художніх творів. Останнім часом з'явилася низка спеціальних досліджень, у яких важливі питання джерелознавства розглядаються саме на тлі епістолярної спадщини українських митців. Жодні спогади сучасників, жоден музей не здатен так відтворити атмосферу, в якій жив, працював письменник, як це може зробити його листування [45]. Осмислення епістолярних свідчень дає змогу “побачити її діячів як живих людей, розвіяти міфи, відкинути інсинуації” [27]. Листи становлять документальне джерело для вивчення творчої біографії письменника [26, 28].

Об'єктивізм, розгляд суперечливих явищ у літературі – усе це прикметні риси сучасної літературної біографіки кінця ХХ – початку ХХІ ст., якій притаманне історико-філософське та образно-художнє осмислення життєвого і творчого шляху окремих особистостей. Українська біографіка виступає як важливий чинник духовного життя, що впливає на формування національної свідомості суспільства, духовного оновлення людини, необхідного сучасній Україні. Як складова частина літературознавства, біографістика продовжує виконувати свою функціональну роль – виборювати, утверджувати й підтримувати українську літературу та її творців, розкривати непересічні особистості в літературно-мистецькій галузі. Цьому підпорядковані різноманітні види історико-біографічних праць, які знайомлять читачів із життям та творчістю українських митців і становлять важливі джерельні ресурси українського національного біографічного архіву.

Наш час – це доба серйозних наукових пошуків, глибинних засад аналізу творчості митців, життєписи яких стають предметом студій біографістів. Прагнення об'єктивності дає можливість правдиво, безкомпромісно, виважено змальовувати постаті літературознавців [46; 40]. Відбувається переосмислення історії української літератури та досвіду її творців. Усі документальні художньо-біографічні твори зберігають основні риси жанру, окреслені ще А. Моруа [35]: правдивість, сміливий пошук істини, документальність, багатогранність людської особистості. Утвердження в житті українського народу культурних цінностей у наш час створює передумови для подальшого розвитку літературної біографіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Акінішина І.* Жанрово-стильові особливості художньо-біографічної прози 80 – 90-х років ХХ ст.: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Дніпропетровськ, 2005.
2. *Бабій В.* Життя Іова Княгиницького. – Івано-Франківськ, 2005.
3. *Барабаш Ю.* Тарас Шевченко: Імператив України: Історіо- й націософська парадигма. – К., 2004;
4. *Барчан В.* Творчість Теодосія Осьмачки в контексті стильових та філософських вимірів ХХ століття: Монографія. – Ужгород, 2008.
5. *Галич О.* На маргінесах життя (огляд мемуаристики) // *Слово і Час.* – 1999. – № 10.; *Галич А.* Современная художественно-документальная проза (Проблема развития жанра): Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1984.
6. *Галич О.* Українська документалістика на зламі тисячоліть: специфіка, генеза, перспективи. – Луганськ, 2001.

7. Галич О. Українська письменницька мемуаристика: природа, еволюція, поетика. – К., 1991.
8. Гнатюк І. Стежки – дороги: Спомини. – Дрогобич, 1998.
9. Гончар О. Щоденники. – К., 2005. – Т.3.
10. Гоян Я. Портрет: Літературний портрет Маркіяна Шашкевича. – К., 2007.
11. Гоян Я. Собор української душі: Літературний портрет Олесея Гончара. – 4 вид. – К., 2008.
12. Гоян Я. Чистий, як і душа українця: Літ. портрет Марка Черемшини. – К., 2004;
13. Грабович Г. Шевченко як міфотворець: Семантика символів у творчості поета. – К., 1991.
14. Гундорова Т. Франко – не Каменярь; Франко і Каменярь. – К., 2006; Гундорова Т. Невідомий Іван Франко: Грані Измарагду. – К., 2006.
15. Дацюк О. Особливості жанрової еволюції сучасної художньої біографії: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1998.
16. Дашикевич Я. Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії: Укр. біогр. словник: Історія і проблематика створення: Матеріали наук.-практ. конф. (Львів, 8–9 жовт. 1996). – Львів, 1997.
17. Дзюба І. Спогади і роздуми на фінішній прямій / Вступ. ст. М. Жулинського. – К., 2008.
18. Дзюба І. Тарас Шевченко: Життя і творчість. – К., 2008.
19. Дікушина Н. Невидуманна проза (О современной документальной литературе) // *Жанрово-стилевые искания современной советской прозы.* – М., 1971.
20. Забужко О. Шевченків міф України: Спроба філософського аналізу. – 2 вид. – К., 2001.
21. Забужко О. Notre D'ame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. – К., 2007.
22. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка / Вид. підгот., іл., упоряд. та прокоментував Ю. Іванченко; передм. В. Шевчука. – К., 1994.
23. Затонський Д. Вічна загадка Шекспіра: літературознавче дослідження. – 2 вид. – К., 2008.
24. Коваленко Л. "Ми – люди майбутнього, ми – не минулі": Статті, щоденники, спогади, листи / Упор.: Н. Калениченко, О. Поліщук; наук. ред. В. Дончик. – Дніпропетровськ, 2008.
25. Кониський О. Тарас Шевченко – Грушівський: Хроніка його життя / Упоряд., підгот. текстів, передмова, примітки, покажч. В. Смілянської. – К., 1991.
26. Коцюбинська М. Зафіксоване і неглинне: Роздуми про епістолярну творчість. – К., 2001.
27. Коцюбинська М. Епістолярна панорама шістдесятих // *Київська старовина.* – 2000. – № 2. – С. 71 – 83.
28. Коцюбинська М. Історія, оркестрована на людські голоси: екзистенційне значення художньої документалістики для сучасної української літератури. – К., 2008.
29. Кралюк П. Волинь у житті та творчості Тараса Шевченка. – Луцьк, 2006.
30. Крижанівський С. Спогад і сповідь з ХХ століття. – К., 2002.
31. Кузьменко В. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20–50-х років ХХ ст. – К., 1998.
32. Лепкий Б. Про життя і твори Тараса Шевченка. – 2004;
33. Лосиевский И. Научная биография писателя: проблемы интерпретации и типологии. – Х., 1998.
34. Мельничук Б. Випробування істиною: Проблема історичної та художньої правди в українській історико-біографічній літературі (від початків до сьогодення). – К., 1996.
35. Maurois A. Aspects de la biographie. – Paris, 1928.
36. Первомайський Л. Вибрані листи: 1970 – 1973. – К., 2008.
37. Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: Складний світ Агатангела Кримського. – К., 2000.
38. Полек В. Українська біографістика й біографія // *Слово і Час.* – 1997. – № 11–12.
39. Попович М. Григорій Сковорода: Філософія свободи. – К., 2008.
40. Радько А. Невідомі сторінки життя Бориса Якубського // *Слово і Час.* – 2008. – № 11.
41. Рева Л. Деякі проблеми розвитку української біографіки // *Бібліотечна планета.* – 2000. – № 2.
42. Рева Л. Інформаційно-біографічні ресурси літературної біографіки // *Бібліотека.* Наука. Культура. Інформація: Наук. праці НБУВ. – 1998. – Вип. 1.
43. Рева Л. Розвиток літературної біографіки в Україні в ХХ столітті // *Наук. праці НБУВ.* – 2001. – Вип. 7.
44. Ротач П. Іван Котляревський у листуванні. – Опішне, 1994;
45. Святовец В. Епістолярна спадщина Лесея Українки. Листи в контексті художньої творчості. – К., 1981;
46. Селіверстова С. Айзеншток І., Єфремов С. // *Слово і Час.* – 2008. – № 9.
47. Сивокінь Г. Біографізм як методологічний інструмент в сучасному літературознавстві // *Другий Міжнародний Конгрес українців (22–28 серп., 1993, Львів).*
48. Смілянська В. Біограф та його "Хроніка" // *Кониський О. Тарас Шевченко – Грушівський: Хроніка його життя.* – К., 1991.
49. Соболь В. Новочасна сповідь чи традиційний щоденник // *Слово і Час.* – 2005. – № 10.
50. Сом М. З матір'ю на самоті: [Діалог про поета В. Симоненка, спогади та листи від його матері]. – К., 2005.
51. Стус Д. Біографістика // *Енциклопедія сучасної України.* – Т.3.
52. Тебешевська-Качак Т. Автобіографізм як принцип нарації та характеротворення у прозі Оксани Забужко // *Слово і Час.* – 2004. – № 2.
53. Ткач М. Роздуми над щоденниками Олесея Гончара // *Літ. Україна.* – № 15–16. – 2009.

54. Толочко П. Ярослав Мудрий. – К., 2002.
55. Цибаньова-Стеценко О. Промінь забутої слави (Гнат Михайличенко): Ч. 1 – 2. – К., 2004.
56. Чижко В. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. – К., 1996.
57. Шахова К. Вічно жива спадщина: Літ. портрет Фрідріха Шиллера. – К., 2004.
58. Шевельов Ю. (Юрій Шерех). Я – мене – мені... (І навкруги). – Харків; Нью-Йорк, 2001. – Ч.1: В Україні; Ч. 2: В Європі.
59. Шевчук В. "Personae verbum" (слово іпостасне): Розмисел. – К., 2001.
60. Шерех Ю. Кулішеві листи і Куліш у листах// Пороги і Запоріжжя: Література. Мистецтво. Ідеологія: У 3 т. – Харків, 1998. – Т.2.
61. Юнг К.Г. Психологія та поезія // Антологія світової літ.-крит. думки ХХ ст. – Львів, 1996.
62. "Я дуже щиро щиро Вас люблю..." Шевченко у розповідях сучасників. – Харків, 2004.
63. Якубовська М. "Твоїм будущим душу я тривожу...": Літ. портрет Володимира Яворівського. – Львів, 2007.
64. Ясь О. Біографістика // Енциклопедія історії України. – К., 2003. – Т.1.

ПРАЦІ СПІВРОБІТНИКІВ ІНСТИТУТУ ЛІТЕРАТУРИ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА НАН УКРАЇНИ ЗА 2008 Р.

Подано бібліографічні матеріали, підготовлені на основі електронної бази даних і картотеки праць співробітників Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, річних звітів науковців.

Ключові слова: бібліографічний запис, бібліографічний опис, список, Інститут літератури.

Researches written by the scholars of T.H. Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine in 2008: Monographs, collections of articles, congress, conference and seminar materials

The paper comprehends bibliographical materials based on the annual reports of the scientists as well as on electronic data bank and card index of the research works written by the scholars of T.H. Shevchenko Institute of Literature of National Academy of Sciences of Ukraine.

Key words: bibliographic entry, bibliographic description, list, Institute of Literature.

Монографії, збірники наукових праць, матеріали конгресів, конференцій, семінарів

Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. / НАН України, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т філології Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т філології Бердян. держ. пед. ун-ту [та ін.] ; редкол.: Зарва В. (відп. ред.) [та ін.]. – К., 2008.

Вип. 19 : Лінгвістика і літературознавство. – 536 с.

Баштова Н. Григорій Костюк : літературознавець, критик, публіцист / НАН України, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка ; відп. ред. Жулинський М. – К. : Стілос, 2008. – 216 с.

Біблія і культура : зб. наук. ст. / Чернів. нац. ун-т, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Наук.-дослід. центр "Біблія і культура" ; редкол. : Жулинський М., Сивокінь Г., Гундорова Т. [та ін.] ; упоряд. Нямцу А. – Чернівці : Рута, 2008.

Вип. 8–9. – 364 с.

Генералюк Л. Універсалізм Шевченка : взаємодія літератури і мистецтва / НАН України, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Наук. думка, 2008. – 544 с. – Бібліогр.: с. 516–539.

Гоголезнавчі студії / Гоголезнавчий центр, НАН України, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського ; редкол. : Михед П. (відп. ред.) [та ін.] ; наук. ред. Михед Т. – Ніжин, 2008. – (Серія "Гоголезнавчі студії").